

Sissejuhatus

See töö ei ole sündinud käsu korras, vaid
hea tahtest, et need, kes seda tööd loevad,
saaksid mingi ülevaate Kohila minevikust ja Paberi-
vabrikku ajaloost.

Kilde Kohila varemast ajaloost

Ei ole kahtlust, et praeguse Kohila alevi territooriumil elavad inimesed juba väga kauges minevikus. Selle kinnituseks on 1951. a. leitud kivi- kirees Keila jõe käämus seina kartulipõkkult. Ilmselt meelitasid kalasõkke jõgi ja ulukeid täis metsad muistsed asukad seda oma kodu rajama.

Hilisemaal, aga juba dokumentaalselt tõestatud andmed Kohila kohta pärinevad Taani hindamisraamatust aastast 1241. Hindamisraamatu koostamise aegu kuulus Kohila Taani kuninga vasallile rüütel Helf Gutalle. See oli sel ajal, kui taanlased vallutasid Põhja - Eesti ja endised Rävåla ning Harju maakonnad läksid 1238. a. Stensby lepinguga Meõgasendade Ordu käest taanlaste valdusse. Samal ajavahemikul moodustati ka Hageri kihelkond ninga Hakeriz.

Pärast Jüriöö ülestõusu nimis Taani kuningas Valdemar IV 1346. a. Põhja - Eesti Saksa Ordule, kes selle omakorda 1347. a. Liivi Ordule edasi nimis.

Feodaalid hakkasid põlistelt põreneestelt vägivaldselt võõrandatuna maadele, mõisade rajama.

1438. a. mainitakse jõesaarel asunud Kohila mõisa.
18. sajandi esimesel poolel oli Kohila mõisa nimi

Koyell.

Kohila mõis kuulus Todroemite suguvõsali. Todroemite nimi, aga mitte veri, kaob Kohilast, kui suguvõsa naispoolne esindaja Edda Todroem abiellub 1547. a. Viimasele Idavere mõisast pärineva Mortiz Wrangelliga. See Liiwi sõjast Hans Wachtmeisteri aadlilippkonnas osavõtnud kirju elukäiguiga mees asub lõplikult Kohilasse 1585. a.

Aasta hiljem toimunud revisjoni põhjal saame mõningase ülevaate mõisa veldustest. Sinna kuulusid 10 taluga Kohila küla.

On teada, et 17. sajandi lõpus hävitati Kohila küla. Põhjuste kohta puuduvad andmed.

17. sajandi lõpuks oli Kohilas 210 talupoega. Põhjasõja ja 1710. a. katku elasid neist üle ainult 58.

Kohila mõisale olid koonalikud kiveist hämaste-
meija ning kõvavahõoned, kahekäiguline kiveist ja
ühekäiguline puust verst. Kohalik kudumistöökoda
kasutas veejõudu. Põletati üüna üü Tallinna kui
ka kohalike kõrtside tarbeks.

Kohila mõisa väikesed valdused li seganud
mõisnikul Christian von Brevernil sisseaadmast
telle aja kohta väga eesündlikku majandamisviisi.
Kasutati 12-värgalist viljavaheldussüsteemi, kusjuures
külvikordades kasvatati ka ristikut ja kartulit.

Christian von Brevern pakkus välja ka raha-
reudi idee, millega vanameelsete mõisnike tõsise paha-
meele esile kutsus.

Arenemud oli ka hobuse- ja mehinokasvatus,
millest edumeelse mõisnike ka saamatu kiijutas. (1.1)

Paberivabriku rajamine

Kohila Paberivabriku rajamist võib seadelda kui omaaegse Kohila mõisa abiteenõtte rajamist möödunud sajandi 90-ndatel aastatel. Nimelt seadis tolleaegne mõisaproua Karl von Lueder üles saeveski ja depiteeni, mis töötavad veejõul. Hiljem ehitati juurde auru- ja õhukivuti ja juba keemiseade - tekkis väike kartongivabrik.

Koos krahvi Emil Tjelströmiga ja jama Karel Otto Stackelberg-Riesenbergiga asutati aktsiaselts põhikapitaliga 500 tuhat kuld-
rubla ja auli väärja 2000 aktsiat.

1900. a. asutati aktsiaselts „Puitmassi- ja kartongivabrik Koil“ (Koil - Kohila saksa keele nimetus). Aktsiaseltsi juhatusse valiti: K. von Lueder - direktor, krahv Tjelström ja jama K. O. Stackelberg.

Aktsiaselts ostis Luederilt tööstushooned koos maa-alaga ja turbarabaga 450 tuh. kuld rubla eest.

1903. a. kutsus Lueder kaubandusdisponeerida tööle Georg Sommeri. Tehnilise juhatajana töötas aastatel 1900-1904 M. E. Kuzmenko ja

1904-1907 Oskar Blumenthal. Tööliste arv oli 60 (töölised nii mehed kui ka naised).

Vabriku aastatoodang moodustas 70 000 juunda puitmassi ja 90 000 rbl. väärtuses kartongi. Sellise väikese toodangu juures olid ka kasumid väikesed. Toodangu vähe- laste suurendamist takistas ka auru juudus (oli ilmsi seatud ainult üks väike auru- katel) ja veejõu ebaratsionaalne kasutamine.

1905. a. revolutsiooniliste sündmuste ajal seisisabrik 14 päeva. Ülestõusnute poolt põletati maha mõisa hämnastemaja.

12. detsembril 1906. a. kutsuti kokku aktsiaseltsi erakordaline peakoosolek, kus tuli otsustamisele kartongi- ja vabriku ümberhitamise küsimus jaberivabrikuks. Selline ettepanek tehti peadirektori Fahlre poolt. Arvestades Venemaa turu vajadusi, võeti selline otsus vastu, juba varem 17. juunil 1906. a. oli peakoosolek otsustanud ära osta kogu kohila mõisa.

Eestis töötas tol ajal juba 1890. a. asutatud Johanson'i jaberivabrik ja 1900. a. asutatud Türi jaberivabrik. 1910. a. alustas jaberitootmisega ka Tallinna Tselluloosivabrik Ernst Osse & Co.

Mitte kulutuste ja kahjuini katmiseks
ostustati vanade aktsiate väärtus udia 250
rublast 125 rublani ning anda veel täiendavalt
väija 800 aktsiat koguväärtusega a. 100 rubl.,
millele määrati dividendiks 6% (eeliseks
vanade aktsiate suhtes). (iii)

Vabrik alustab

Vabriku ümberhitamist alustati 1907. a. veebruaris ning paberivabrik lasti käima septembris 1907. a., seega kestis ümberhitis 7 kuud.

Ümberhituse käigus pandi üles teine auru- katel koos suitsulmejaga (varem töötas katlamaja loomulike tõmbel), paberimasin 8 kuivatussilindriga, 4 juudust vanniga hollandit, rullmasin, käärimasin ja 2 kullereeskit. Kõik need seadmed valmistas Rüa firma „Mantel“. Seati üles veel ka üks saeraam.

Aktsepseltsi nimetuseks sai nüüd „Paberivabrik Koil“ ja juhatuse liikmetena töötasid sel ajal: Julius von Hagemeister - peadirektor, parun Nikolai Hellingshausen - direktor, Nikolai Riisenkaupff - notari, parun Aleksander Rosen ja Charles R. Catty direktori kandidaadid, Georg Sommer - kommerts-direktor (järest Luuderi lakkumist).

Aasta jooksul enne paberimarina ülesseadumist osteti paberit Lätis asuvalt Liegate paberivabrikust ning lasti markeerida „Paberivabrik Koil“ toodangua ja nüüdi karsijatele kui Kohila Paberivabriku kaup. Sellega taheti enne paberi tootmise alustamist ette valmistada turgu paberinüügi alustamiseks.

Mus sisseseade oli ostetud pikaajalise laenuga, seepärast tuli aktsiaseltsile võidelda võlgadega. Toodangu turustamiseks loodi esindused algul Tallinnas, hiljem kogu Venemaal. Nii esindas vabrikut Riias - Treitin, Varssavis - Glücksberg, Peterburis - Puumppanski, Moskoas - kaubamaja Dienesmann & Ko. Spetsiaalseks manufaktuuri- ja tapetipaberi turustamiseks olid esindajad: Harkovis - Karl Kusmann, Kiievis - Bord ja Zetlin, Odessas - Ginzburg ja Vilnises - Goron.

Hakati rõhku panema toodangu kvaliteedi parandamiseks ning mõningate paberiliikide osas jõuti selles juhtivale kohale.

1908-1909 aastatel toimus paberimasina rekonstrueerimine. Paberimasinale pandi juurde 5 kuivatussilindrit, jahutussilinder ja alkuiatussilinder. Presside osa suurendati 3 pressiga. Kõik need seadmed valmistas jällegi Riia firma „Maatel“. Paberimasina rekonstrueerimise käigus seisis vabrik ainult 2-3 nädalat. Peale rekonstrueerimist oli paberimasinal 12 kuivatussilindrit (5 gruppi), 3 pressi, sõela ringipikkus oli 16,98 m, masina kõrgus oli kuusi 130 m ja toodang õõpäeosas oli 1900 punda (31,1 t). Rullipaberi rulli laius oli 40-200 cm, rulli läbimõõt kuusi 90 cm.

Pöögipaberit toodeti pöögna laiusega 40-200 cm, pikkusega 50-150 cm. Paberi muutumise kaal olenevalt paberi tüübist oli 48-210 g/m².

Toodeti järgmisi pabereid:

- 1). Pakkepaberit (hall, valge, värviline).
- 2). Värvilisi karamell- ja albumipabereid.
- 3). Igat tüüpi trükipabereid.
- 4). Tikupaberit.
- 5). Tapeedipaberit (valge ja värviline).
- 6). „Masjonkat“ (teatud kööktööde paber).
- 7). Suhkripaberit (sinine ja valge).
- 8). Mundstükipaberit.
- 9). Poolide- ja treepaberit (värviline).
- 10). Tubakapaberit.
- 11). Maafaktuuripaberit (hall ja värviline).
- 12). Kirjutuspaberit.
- 13). Akti ja viitkukaane paberit (värviline)

Pärast Esimese maailmasõja puhkemist polnud võimalik kõike rikkalikult paberitüüpide toota, kuna tekkis puudus vajalikust toorainest. Sel ajal toodeti põhiliselt ainult trükipabereid.

Paberimasina ajavahel kasutati 125 470 annu-
masinaid. 1908. a. juulis lasti käiku 10 valtsiga
superkalander (firma „Füllner“). 1911. a. oktoobris
lasti käiku veel teine, väiksem superkalander.

Aummajanduse osas seati 1908. a. ühes kaks aumkatelt, üks firma „Mantel“ ja teine „Babcock & Wilcox“. Viimane oli tol ajal üks suuremaid aumkatelaid Eestis. 1909. a. veeremans pandi ühes 800 H7 aummasin ja kaks hüdraabilist defiböön. Nii aummasin kui ka defiböönid olid valmistatud Riia firma „Mantel“ poolt.

1911. a. toodeti juba rekonstrueerimise tulemusena 32 000 punda (524,2t) puitmassi, rohkem kui varasematel aastatel.

Kuni 1908. aastani toimus tooraine vedu Kohila raudteejaamast vabrikusse ja toodangu vedu vabrikust Kohila raudteejaama hobuõukrite abil.

1908. a. ehitati Kohila raudteejaamast vabrikusse hamraudtee, mis 1912. a. pikendati vabriku turbarabasse. 1908 kuni 1912. aastani veeti vaguneid sellel hamraudteel hobustega.

1912. a. soetati 30H7 aumvedur.

Katlamajale ehitati 1910. a. uus korsten, pikkusega 165 jalgga (49,8 m).

Aastatel 1910-1912 muretseti kobüürimasin, uus käärimasin, ulemasin, üks suur kullerpeski ja veel üks hollanderi.

Alates juulist 1913 hakati tootma paberikotte (nii lamideid, kui ka valtsitud põlytega).

1915. a. seati katlamajas ules õkonomaiser.

Koos seadmete rekonstrueerimisega tuli vabrikus teostada ka rumberehitustööd ning püstitada uus-ehitisi. Nii näiteks oli vaja vüa uue auru- masina ülesseadmiseks paberimunde koorimine üle saeestkisse ja vabaneud muuni suurendada. Auru- masina seundamendi rajamisel selgus, et jõgi ähvardas ühtuda vabriku aluspinnast, mistõttu alustati tõkketammü ehitamisega jõe ja vabriku vahel. Tõkketamm ehitati valmis 1913. aastal ning töö oli küllaltki kulukas.

1910. a. suurendati sortersaali ja valmistoodangu ladu ning paberimasina muuni. Hollandrite muuni juust lagi asendati võlvitud laega - selleks, et suurekindlustusmaks oleks väiksem.

Ehitati toormaterjalide ladu.

1912. a. ehitati jõele endise puitsilla asemele praegune sild.

1913. a. ehitati ka veetorn.

Tööliste arv oli 1908. a. 155, edasi suurenes see arv 175 - le. Nimetatud tööliste arvuga töötati kuni 1925. aastani. Töö toimus kahes vahetuses. Tööaeg kestis 12 tundi põhitootmises ja 10,5 tundi abitootmises.

Mõtsas ja vabrikus kokku elas 1000 inimest.

Mõningal määral toimus ka elamuhitus. (III)

1925. aastaks oli 10 elumaja tööliste jaoks. Need asusid praeguse Tööstuse tänava lõpus ja „Jõe“ jõe taga. Küttepund andi töölistele erialgu tasuta, hiljem jundid omahinna eest. (4.4)

1911. a. ehitati kooli ja jundide taruks klubihoone, kus avati ka lasteaed. Koolis loodi 1912. a. eestikeelne raamatukogu. Klubihoone asus samuti praegusel Tööstuse tänaval ja praeguseks on see maja lõhutatud. (4.4)

Aastas korraldati aktsiaseltsi juhatkonna poolt tööliste üks pidu - jaanipäeval ja vabrikus tööliste lastele üks pidu - jõulupidu jõuleaupäeval, kus jagati lastele kompekte ja mänguasju.

Vabrikus juures tegutses muusikaselts „Kaleva“, kes koraldas näitemänge ja lauluõhtuid.

Vabrikus rajamisest alates oli vabrikus juures küllaltki korralikult sisustatud ambulants. 1905. aastast töötas seal dr. Kienast. (III)

Poissmeestest ametnike jaoks oli omaltele elumaja koos odava toitlustamise ja teenindamisega. Oli olemas ka piljardisaal. Selleks ajaks oli Kohila mõisa vasakul küljel ehitatud jundiehitus, kus praegu asub „Mõisa“ poed ja teised poekesed. (4.4)

Vabrikus oli 12 kaubandusametnikku ja 18 tehnilist ametnikku.

Vabrikus poollt ehitati ka posti- ja telegraafijaama, mis anti 1. juulil 1914. a. üle postivalitsusele. Selleks oli see maa, kus praegu asub "Põhja Telephonioõrgu", Kohila piirkonnas. Varem asus lähim postijaam Hagens. Posti- ja telegraafijaama käibe ei andnud jaama avamiseks ettenähtud summat muudu välja, kui vabrik jadis sealt ostma vastava summa rest postimärke, mida ta kasutas pärast Tallinnas ja mujal, maksevahendina.

Umbes samal ajal alustati ka vabatahtliku tulitorje organiseerimist ja püüdnud järelekoormi ehitamist. Tulitorjefakte varustus ja vormi muretsuti vabriku kulu. 24. mail 1914. a. kiinnitati vabatahtliku tulitorjesalga põhikiri ning peale seda asuti väljaõppe teostamisele. Selleks andis nähtavasti põhjust muretses 1911. a. toimunud tulekahju.

Vahetpeale oli vastu võetud kolm otsust:

- 1). Jaanuaris 1910 kutsuti vabriku tehniliseks juhatajaks Johannsoni Paberivabriku esimene tehniline juhataja Martin Braun, keda tegelikult juba alates 1907. aastast avariti tehnilise personali hulka ja kalle juhtimisel tehti kõik rekonstrueerimistööd.
- 2). 9. märtsil 1911. a. anti välja veel 1200 aktsiat a. 125 lbi, millega suurendati käibekapitali 150 000 kuldenubla võrra.
- 3). 3. märtsil 1912. a. valiti direktor Georg Sommer kaubanduslikuks direktoriks "kõrge kaudemali ulatuvate

volitustega".

1908. a. tootis vabrik 268 punda (4389, 6 t) jaberit ja
7700 punda (126, 1 t) puitmassi - kokku 600 000 rubl. eest.

1913. a. oli aga toodang juba 366, 737 tuh. punda
(6007, 2 t) jaberit ja 141, 53 tuh. punda (2319, 4 t) puit-
massi - kokku enam kui miljoni rubla eest. (III)

Vabrik I maailmasõja aastatel

I maailmasõja puhkemise ajal 1914. a. oli vabrik kohapeal ilma tehnilise juhatajata, kuna tehniline juhataja Braun oli parajasti puhkusele läinud Rootsi kaudu Saksamaale. Saksamaal Braun interneesiti ning oli sunnitud vabariigi aastat vabrikust eemal olema. Alles 1918. a. juulis Braun vabanes. Tema asetäitjaks sel perioodil oli August Baum. Sõjast tingituna esines vabrikus töös sagedasi seisuperioode tingituna transpordi häiretest. Seisuperioode esines veel kuni aastani 1919, seda peamiselt tellimiste puudumise tõttu.

Kuni I maailmasõjani sai vabrik masina-riietust (sõelad, vildid jn) ja kemikaale peamiselt Saksamaalt ja Austriast. Sõja ajal tuli neid aga hankida Soomest, Rootsist, Inglismaalt ja USA-st. See oli aga seotud suurte väjavärskeite ja ajakuluga, kuna saadetised tulid üle Haparanda-Tornea ja Anghjel'ski. Venemaalt saadi toorained ainult minimaalsel hulgal. Amusaadavalt langes ka vägastatava toodangu koefitsient. Eriti teravaks osutus sel perioodil kütusega varustamise küsimus. Aastane kütuse tarbimine oli 480 000 punda (7862 t). Kuna seda polnud võimalik

hankida, müüdi üle puiduküttele. Vajalik küttepuidu kogus aastas oli 52,5 000 nm. Peale selle oli veel vaja aastas paberipuitu ~ 14, 1000 nm. Metsa osteti põhiliselt kitsarööpmelise raudtee äärest.

Soses sõjaga katkes krediidi saamine, mistõttu kõik arved tuli tasuda sulanahas. Eriti raske oli saada velmutat. Kõrgeli sellele lisandus veel rubla väärtuse pidev langus. Näiteks oli 1914. a. kurss: 10 naelsterlingit = 95 rbl. 1918. a. aga 10 naelsterlingit = 250 - 400 rbl.

Samal ajal tõusid toorainematerjalide hinnad. Nii oli 1918. a. tselluloosi hind 300%, puitmassi hind 140%, paberipuitu hind 50% sõjajärgsest kõrgem.

Revolutsioonilise liikumise tulemusena tõusis tööliste tööloos ja vähenes tööaeg.

Vaatamata toodetava paberi hinna tõusule, jäi see süsti alla tselluloosi hinnatõusule.

Kõrgist majanduslikest raskustest hoolimata andis vabrik ka sõjajärgel veel kasumit. Isegi vabriku edasiarendamise teinud teatud määral. Ehitati uusi elamuid, ehitati remonditöökoda (1915. a.) ja ladu „Pruuna kiün“. Ööl vastu 1. nov. 1915. a. hävis tulekahju tagafärjel saavestki ning selle asemele ehitati uus kiivist hoone (praegune ehit. - remonditehnikhoone).

Tallinna sõjatööstuse Komitee ülesandel valmistati

vabriku remonditöökojas kaste ja kahe rattaga kaarikud lastemoona lamis. Seda tehti kuni 1917. aastani. Kasumit sellest ei saadud, kuid see võimaldas saada spetsiaalsete broneeringu, s.t. vabastust mobilisatsioonist.

1915. a. viidi aktsiaseltsi juhatusele Tallinna.

Seoses sellega, et tootmiskulud olid suuresti tõusnud ja oli vaja suurendada pangakredüiti, lasti välja täiendavalt 2000 aktsiat a. 125 rbl., koguväärtusega 250 000 rbl., millega kogukapital tõusis 750 000 kuldrublele.

(täiendavate aktsiate väljalaskmine kinnitati 22. sept. 1917. a.)

Sama aasta mais loodi uue reies direktori koost, sellele kohale sai konsul William Girard. (III)

1917. a. oktoober

Võimule tulid enamlased.

Vabrikus moodustati Töölisvanemate Nõukogu, mis allus Tallinnas asuvalle Tööliste, Tampsegade ja Soldatite Nõukogu vastavale komiteele.

Päistab, et Töölisvanemate Nõukogu võitles edukalt tööliste huvide eest vabrikus, kuna on säilinud aktiivselt hinnang selle tegevuse kohta: „Töölisvanemate Nõukogu valmistab vabriku direktorile palju kibedaid tunde. Tänu juhatuse ja ametkonna enesevalitseajale ja taktikale ei tulnud vabrikus ette konflikte ega tööpuudusi.“

Kehtestati 8-tunnane tööpäev, millest tingituna organiseeriti kolmas vahetus.

1918. a. lõpus vangistati enamlaste poolt Kohila mõisa valitseja ja puna Nikolai Maydell ja aktiivselt juhatuse liige ja puna Aleksander Rosen, kes koos 150 kaaskannatajaga viietsalt kõltsavates loomavagunites viidi Siberisse - Krasnojarskisse.

Kuna tegemist oli nähtavasti Saksa riigi kodanikega, siis Saksa diplomaatilise vahelisekõnne tulemusena said nad sealt järgmise aasta aprillis tagasi.

1918. a. veebruaris jäi vabrik seisma, kuna aktsia-
selti juhatuse liikmed ja vabriku juhtkond olid
enamasti Saksa rahvusest, siis tekitasid nad Saksa
sõjavägede sissemarssi Eestisse, kui „vabastusakti“.

Kuid vabrikut ei saadud veel uueks kätima
panna, sest oli kadunud kurg Venemaal. Tuli lüüa
uud kaubandus- ja turustussidemed.

20. mail 1918. a. otsustati põhikapitali veel
750 000 rbl. võna suurendada (kokku moodustas
põhikapital nüüd 1500 000 rbl.).

15. juunil 1918. a. lasti vabrik uuesti kätima, kuna
oli saadud esimene jaberitellimus Berliinist. Saksamaa
madalate jaberihindade tõttu ei andnud aga sealsed
jaberitellimised kasumit.

Kasumit andvaid tellimusi saadi aga tänu
vanadele kaubandussuhetele tollal sakslaste poolt
okupeeritud Ukrainast, kuhu saadeti soodsatel tingi-
mustel 75 vagunit mitmesugust jaberit. Vahvalt
jõuti see tellimine täita ja raha inkasseerida, kui
Saksa väed Ukrainast mineva kiirutati ning nii
oli ka see kurg vabrikule kaetud.

Pärast Saksa vägede Eestist lahkumist, asuti
rajama Eesti Vabrikit. (III)

Vabriku tegevus iseseisvas Eestis

26. oktoobril 1918. a. jäi vabrik järjekordsest seisuga ja seisis 1919. aastani. Suis sai vabrik Eesti Vabariigi kaubandusministeeriumilt suurema tellimuse ajalehe- ja paberi peale.

Aeg oli majanduslikult raske. Valitses majanduskriis. Suhtlemine välismaa riigiga oli tunduvalt kitsenenud. 1920. a. stabiliseerus pikkamööda olukorda ning avardusid ikka rohkem ja rohkem võimalused töötamiseks. Seisakud tellimuste püüduse tõttu vähenesid, kuigi need aastatel 1923 ja 1924 peaaegu kadusid. 1924. aastaks saavutati jälle paremate aastate toodangu tase. Toodangu tõusuga ei kaasnenud aga puhaskasumi tõus. Põhjuseks olid:

- 1). Aasta-aastalt tõusvad administratiiv- ja tootmis- kulud, toodangu müügihindade alanemine ja krediidisaamise raskenevamine.
- 2). Suur maksukoorem, eriti rendi osas. Sissetulekutest läks 65% rendiks ja maksudeks (40% riiklikeks ja 25% kommunaalrendiks). 1925. a. oli muudetud rendiseadlust.

Vabriku seisuperioodidel töölisi süüski ei vallandatud, vaid kasutati ära muudel töödel. Aktiivseltsi

võlad ulatusel 1924. a. 18 miljoni margani.

Valitsuse määruse alusel tuli 1919. a. tösta tööliste töötaasu 30 % võna.

Tuli jälle sisse viia vahetult kaotatud 8-tunnine tööpäev ja hakata tööliste maksma ka ületundide eest.

Alates 1919. a. märtsist tuli valida tööliste huude kaitseks uu. töölisteorganisatsioonid.

Vabariik ebarahuldav majanduslik olukord sundis järjekorraselt tugevdama finantsmajandust. 1920. aastal (vastavalt 28.05. 1918. a. otsusele) anti välja 6000 uut aktsiat a. 125 rbl., kusjuures arvestati kõik rubel Eesti markadele kursiga 1 rbl = 1 Eesti mark. Suurem osa aktsiatest oli välismaa (pehikiselt inglise) kapitali käes.

Olukord tellimuste saamise osas hakkas paranema. 1919. a. oktoobris, eriti aga 1920. a. saadi suurematel tellimustel inglise ja prantsuse eksportfirmadelt, samuti taastusid sidemed Riia ja Varssavaga. 1920. a. lõpul saadi tellimusi peamiselt ka Nõukogude Venemaalt. Need tellimused kordusid veel hiljem.

Paberit hinnad olid sel perioodil 1914. a. tasemel, tooraine hinnad aga 1918. a. tasemel.

1925. aastaks võimendas tulu nõudmine juba valdava sotsiaalsamaad tellimusi ning hakati senisest rohkem rohkem panema tööjõu kvaliteedile. Majandus-

liku olukona paranemisega kaasnes vabriku täiustamine. 1919. a. alguseks lõpetati mehhanikatöökoda hoone ehitamine: ehitati juunide teine pool ja tügelahi pronks-vaalu jaoks.

1923. a. uuendati treipink „Zimmermann“, gaasikõuevituspaparaat ja ümar-lihvipink. Soetatud ka 3 veoautot. Muudati raudteevõrka. Hollandrite juudust saanud asendati betoonvaanidega. Ehitati kivist elumaja vabriku eestöölistele.

1922. a. suurendati valmistoodangu ladu eeliseist juundehituse abil ja alustati kontorihoone teise korruse väljaehitamisega direktori elukorteriks, mis lõpetati 1923. a. koos keevangi sisseseadumisega.

1920. a. soetatud maja Tallinnas (Väinä tänaval) aktsiaseltsi juhatuse jaoks.

1922. a. müüdi uuesti tagasi aurukatelde kütmisele kivisõega. Sel ajal oli kivisõega kütmine sama kallis kui kütmine juudega, põlevkivisõega kütmine olis aga hinnalt tõttu tulnud kallim kui kütmine odavate kivisõelükkidega.

1924. a. reatis aktsiaselts müüki 15. aastaks Sutlema mõisa turbaraba (4,5 km. kaugusel Kohilast), et toota kütleturvast koos kivisõega kütmiseks. Turbarabasse ehitati kitsarööpmeline raudtee.

Aurumajanduse täiustamiseks asendati 1924. a.

lõpul üks katel „Babcock & Wilcox“ tüüpi katlaga.
Seejuures ei seisnud vabrik ühtki päeva.

1930. aastate algul toimus järjekordne paberimasina
rekonstrueerimine sõelaparti ja kuivatusparti osas,
mille tagajärjel suures paber aastatoodang 7441 tonni
(1938.a.)

Seati üles ka 1500 HJ aurutubid. (2,1; 2,2; III)

Vabriku tegevus taastatud Eesti Vabariigis

25. sept. 1991. a. reorganiseeriti ENSV Metsa-, Tselluloosi-, Paberi- ja Puidutööstuse Ministerium; Kohila Paberitehnik, RAS „Kõlaks“.

Okt. 1991. a. tuli ametisse uus direktor - Riho Pihla - juurde.

1992. a. muutus personal; vahetuvad pearaamatupidaja ja juhtkomitee direktor jt. Pearaamatupidaja läks peaoikonomistiks ja oikonomist läks tööle „Wälki Paberistosse“. Personal vahetuses mängis suurt osa ka poliitika - pidi oskama eesti keelt. (4.1)

19. det. 1992. a. seiskus paberimasin. Paberimasin oli amortiseerunud, paberi kvaliteet halb. Peapõhjuseks oli NSVL lagunemine, kadus ära turq, sest varem läks põhiline osa valmisloodangust NSVL-i, Eestisse jäi ainult 10%, samuti tuli veldav osa toorainest NSVL-ist. Suurt osa mängis Venemaa majanduspoliitika - Eesti iseseisumise tõttu - alustati majandussõda endiste NSVL-i vabrikute vastu. Oletas võimud ka mujalt hakata toorainet sisse vedama, aga siis oletas valmisloodangu hind väga kõrgeks tõusnud ja ostjad oletas olnud raske leida.

Enne paberimasina seiskumist tehti paberit maku -

katumist, toonihind oli 1000-1800 EEK-d.

Kui paberimasin veel töötas, oli parim tulemus 300 000 t. paberit kuus. Oli õige oaratus, töötati ka laupäeval ja juhapäeval.

Nov. 1992. a. seiskus tapeditsehh Venemaa turu analüüsimisega, kurgi materjali, paberit ja värvi oli küllaga (4.3)

1991. a suvel töötas vabrikus üle 400 inimese. 1992. a. lõpus ja 1993. a. alguses toimus suur koondamine, koondati üle 100 inimese. Isi lahkus u. 130 inimest. Koondati sellepärast, et paberimasin ja tapeditsehh olid seiskunud. Isi lahkusid inimesed sellepärast, et oli tekkinud uus A₁ „Kohila Paber“, kus oli tööd rohkem, saavuti lootused nad suuremat palka saada, sest A₁-i esotsas olid jü soomlased, kuid see sөөө Neil ei läitunud. (4.1)

1. det. 1992. a. seiskus laatarbetsehh, kuna turgu ei olnud, inimesed saadeti suudpuhkasele. 4 künd ütüüdi toodangut laost, süs tekis nõudlus uue kauba järgi, tsehh alustas uuesti tööd aprillis 1993, künd seda 30%-lin mahuga, tööle kutsuti ügi 30 inimest.

1990. a. alguses 80% valmistoodangust jäi Eestisse, 20% läks Venemaale, millest jäi 10% süski veel Eestisse.

Jaan. 1993 oli valmistoodangumaht 77 000 tonni.

Veabr. 1993 prooviti teha tapeti, toodangumaht oli 758000 t.

Märts. 1993 oli laatarbe toodangumaht 264000 t, langus oli tingitud importtoodangu suurenemisest siseturul,

nilles mängisid suurt osa Soome, Rootsi ja Saksa firmade
 Aprill 1993 oli laetavate toodangu maht 292 000 t. ^{toodang.}

Juunis 1993 saadeti vihkuid, kirjaplokke ja märk-
 mikke Venemaale ja Ukrainasse, ligi peamiselt tooni ulatuses.
 Põhiliselt turuks jäi süste Eesti.

Aasta lõpuks toimis toodangu maht 890 000 t kuus.

Aprilli alguses 1994. a. ostis era A/S "Kohila
 Paberivabrik" ära RAS-i "Koil" aktsiad 1,1 miljonit EEK
 eest, aktsionärideks on 10 meest, esotsas Riho Pihla-
 punga. Erastamine toimus erakapitaeli baasil (kohalik)

1993. a. munitsipaliseeriti vabriku kallamaja ja
 elamu fond ning 1982. a. valminud lasteada renditakse
 Kohila Allevaolitsusele.

25. apr. 1994. a. pandi musti tööle tapeditsehh, praegu
 toodetakse 50 000 melli kuus, valmistamisel kasutata-
 kse Soome värve ja Kohila paberit. (4.3)

Praegu töötab laetavatele ühes vahetuses 150
 inimesega.

Valmistatakse:

- 1). Vihkuid.
- 2). Kaustikuid
- 3). Kirjutusplokke.
- 4). Joonistusplokke.
- 5). Paberikotte (1 ja 3 kg-sed).
- 6). Pakkepaberit.

- 7). Kassalinte (X" Ltsa: 12, 2; 1)
- 8). Masina kirjapaberit }
 9). Ofsetpaberit } (V" Ltsa: 12, 2; 3)
 10). Trikipaberit }
 11). Teleksipaberit } (X" Ltsa: 12, 2; 1)
 12). Printeripaberit }
 13). Kleepinte (V" Ltsa: 2 - 5)

A/S „Kohila Paberivabrik“ rendib angari A/S „Pulikesli“, mistaob Venemaalt tualett-paberit pakkimiseks. Kohalal toodetakse veel salondatikuid, naiste hügieenilisi sidemeid ja lastemähkmeid. Juhatuses esimeheks on Madis Joost. Paberivabrikust on läinud 2 inimest sinna tööle, üks on Madis Joost ja tüne oli üks naine, kuid enam ta ei tööta seal. (V" Ltsa: 12, 1)

A/S „Perfo-Pakk“ rendib A/S „Kohila Paberivabrikult“ numme 1990. a. valminud kontorihoones. A/S „Perfo-Pakk“ tegeleb printeripaberit perforatsiooniga. Juhatuses esimeheks on Aleksander Kvašın. Töötajateks on ka endise paberivabriku töötajad. (4, 1)